

fasikül fasikül

SOSYAL BİLGİLER

Konu Anlatımlı Soru Bankası

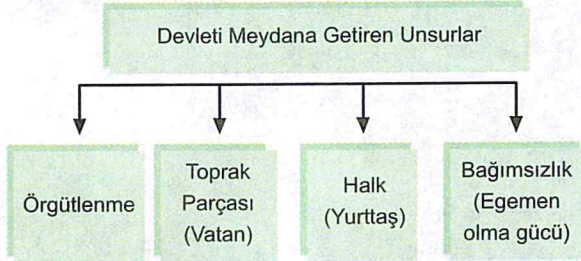
9.

FASİKÜL

■ Yaşayan Demokrasi

DEVLET KAVRAMI

İnsan toplumsal bir varlıktır ve toplum halinde yaşamaya ihtiyacı vardır. İnsanlar, aile, okul, dernek, vakıf, fabrika gibi kurumlarda bir arada bulunurlar. Bu kuruluşların her birinde insanın kendine özgü statüsü ve bu statüye uygun rolü vardır. Çünkü insanlar toplumsal rollerini yerine getirirken karşılıklı ilişki ve etkileşim içinde bulunurlar. Bu ilişkiler, birebir olduğu gibi, gruplar arasında da olabilir. Bu ilişkilerin düzenlenmesi ve sağlıklı yürütülmesi için devlete gereksinim vardır. Çağdaş toplumlarda en büyük örgütlenme olan devlet; sosyal, siyasi, ekonomik, kültürel ve benzeri ilişkileri düzenleyen bir kurumdur.

EGEMENLİK KAVRAMI

Egemenlik, bir devletin ülkesi ve halkı üzerindeki yetkilerinin tümünü ifade eder. Diğer bir deyişle egemenlik yönetme gücüdür.

Türk Devletlerinde Egemenlik Anlayışı

Orta Asya Türk Devletleri

Eski Türklerde teşkilatlanmanın en üst kademesi devlettir. Devletin başında bir hükümdar bulunurdu. Hükümdarlar, han, hakan, kağan, şanyü, ilteber, idikut gibi unvanları kullanırlardı.

Hakan olmanın kaynağı ilahi idi. Yani Türk hükümdarına yönetme hakkının tanrı tarafından verildiğine inanılırdı. Türk hükümdarı "kut" ile donatıldığı için iş başına gelebilmekteydi. Ancak kut sahibi olan, hanedan soyundan gelenler hükümdar olabiliyordu. Bu anlayışa göre, devlet yeryüzündeydi; fakat iktidar tanrıdan geliyordu.

Eski Türk devletlerinde önemli devlet meselelerinin görüşüldüğü kengeş, toy veya kurultay denilen meclis bulunurdu. Hükümdarlar kurultaya başkanlık ederdi.

Hükümdarın toplantılara katılmadığı zamanlarda meclis, hükümet başkanı anlamına gelen aygucı tarafından yönetilirdi. Kurultayın geniş yetkileri vardı.

Türk-İslam Devletleri

Türklerin Müslüman olmadan önceki egemenlik anlayışı, Müslüman olmalarından sonra da devam etti. (Kut anlayışı)

Selçuklularda bütün memleket işleri büyük divan tarafından yürütülürdü. Büyük divan bugünkü hükümetin görevini yapardı.

Osmanlı Devleti'nde ise bugünkü Bakanlar Kurulu'na benzer bir teşkilat olan Divan-ı Hümayun bulunurdu. Bir tür meclis olan Divan-ı Hümayun'da savaş, barış gibi önemli devlet meseleleri görüşülür ve karara bağlanırdı. Divan'da ayırım yapılmazdı. Hangi dinden, ırktan, mezhepten olursa olsun herkes divana katılabilirdi. Divan'da katılan herkesin görüşü alınırdı. Ancak son söz hükümdara aitti.

Yükselme Dönemi'nden itibaren Divan-ı Hümayun bir danışma kurulu niteliğindedir. Divan-ı Hümayun'un günümüzdeki bakanlar kurulundan farkı üyelerinin halk tarafından seçilmemiş olması ve mahkeme gibi çalışmasıdır. Divan-ı Hümayun 19. yüzyılda II. Mahmut tarafından kaldırılarak yerine bakanlıklar kurulmuştur.

Örnek

Padişah

TBMM

Sadrazam

Milletvekilleri

Yukarıda verilen görsellerden hangileri demokrasi ile ilişkilendirilemez?

- A) I ve III
C) II ve III

- B) I ve IV
D) II ve IV

Çözüm

- I. görselde padişaha yer verilmektedir ki padişahın olduğu yerde monarşi vardır.
- II. görselde TBMM'ye yer verilmiştir. TBMM halkın temsilcilerinin olduğu bir yerdir.
- III. görselde görüntü sadrazama yer verilmiştir. Sadrazam padişah yardımcısı, monarşik yapının diğer bir ögesidir.
- IV. görselde milletvekilleri yer alır ki adı üstünde bu da meclisin çatısı altında yer alır.

Cevap A**TANZİMAT FERMANI (1839)**

3 Kasım 1839'da yayınlanan Tanzimat Fermanı Türk tarihinde demokratikleşme yolunda atılan ilk somut adımdır. Bu fermanla; tüm vatandaşların can ve mal güvenliğinin sağlanması, vergide adalet, askerlikte düzenleme gibi konulara yer verilmiştir.

Bilgi Kutusu

Tanzimat Fermanı ile padişah kanun üstünlüğü ilkesini kabullenmiş olup, padişahın yetkileri kısıtlanmıştır.

İSLAHAT FERMANI (1856)

İslahat Fermanı, Tanzimat Fermanı'nın devamı ve Tanzimatla başlayan ıslahatların aşaması şeklindedir. Osmanlı Devleti, Avrupalı devletlerin iç işlerimize karışmalarını önlemek amacıyla İslahat Fermanı'nı yayınlamıştır.

İslahat Fermanı'nın Sonuçları:

- ♦ Azınlıklara geniş haklar tanınmıştır. Fakat bu durum Müslüman halkın tepkisine neden olmuştur.
- ♦ Osmanlı Devleti'nin parçalanma süreci hızlanmıştır.
- ♦ Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışması önlenememiştir.

I. MEŞRUTİYET (1876)

I. Meşrutiyet Osmanlı Devleti'nde 1876'da ilan edilen anayasal yönetime denir. I. Meşrutiyet'in ilanından sonra meclis çalışmalarının başlaması için hazırlıklar yapıldı ve meclis açıldı.

Böylece halk, padişahın yanında yönetimde söz hakkına sahip oldu.

Bilgi Kutusu

Kanuni Esasi Osmanlı Devleti'nin ve Türk tarihinin ilk anayasasıdır.

Kanuni Esasi'nin ilanıyla ilk defa anayasal düzene geçilmiştir.

Kanuni Esasi'ye göre;

- ♦ Herkes kanun önünde eşittir.
- ♦ Kanun teklif etme hakkı bakanlar kuruluna aittir.
- ♦ Yargı bağımsızdır.
- ♦ Her türlü işkence yasaktır.
- ♦ Mebuslar meclisi üyeleri 4 yıl için seçilecektir.
- ♦ Padişahın onaylamadığı hiç bir metin kanunlaşamaz.
- ♦ Hükümet padişaha karşı sorumludur.
- ♦ Kişinin malına devletçe el konulması ve parasız çalıştırması kaldırılmıştır.

Monarşi: Egemenliğin bir tek kişiye ait olduğu yönetim şeklidir.

Meşrutiyet: Monarşi ile yönetilen bir ülkede hükümdarın başkanlığındaki parlamentolu hükümet biçimidir.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ (1920)

Mustafa Kemal Atatürk'ün 19 Mayıs 1919 tarihinde Samsun'a çıkmasıyla Kurtuluş Savaşı başlamış ve bu tarihten sonra Türk milletinin kaderi değişmiştir.

Amasya Genelgesi'yle "Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.", Erzurum Kongresi'nde "Milli iradeyi hakim kılmak esastır." ilkeleri kabul edilmiş ve Temsil Heyeti oluşturulmuştur. Sivas Kongresi'nde Temsil Heyeti'nin yetkileri genişletilerek tüm yurdu temsil eder hale getirilmiştir.

Bu anlayış, 23 Nisan 1920'de TBMM'nin açılmasıyla tam olarak yerleşmiş ve ulusal egemenlik sağlanmıştır.

Milli egemenlik; bir milletin kendi kaderine hakim olarak, kendi geleceğini tayin etme gücünü elinde bulundurmasıdır. Yani milletin kendi kendini yönetmesidir. Ayrıca 29 Ekim 1923'te cumhuriyet ilan edilerek Yeni Türk Devletinin yönetim anlayışı da tam olarak belirlenmiştir.

Cumhuriyetin ilan edildiği gün TBMM tarafından Mustafa Kemal Atatürk, cumhurbaşkanı seçilmiştir. Böylece Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı, Atatürk olmuştur.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİ'NİN NİTELİKLERİ

DEMOKRATİK DEVLET

Türkiye'de "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." Türk milleti kendisini yönetecek adayları belirli bir süreliğine kendisi seçer. Böylece oy kullanan vatandaşlar yönetimde söz sahibi olur. Demokratik ülkelerde vatandaşlar temel hak ve özgürlüklere sahip olup, herkes sınıf ayrımı olmadan yasalar önünde eşittir.

LAİK DEVLET

Türkiye'de akli ve bilimi ön plana çıkaran aydınlanma ve çağdaşlaşmayı öngören laiklik ilkesini benimsenmiştir.

Anayasamızda kişilerin dinsel inançları bireysel özgürlük olarak kabul edilir. Topluma ve başkalarına zarar vermediği sürece de kimsenin dinsel eylem ve törenlerine müdahale edilemez. Herkes din ve vicdan özgürlüğüne sahiptir.

SOSYAL DEVLET

Sosyal devlet olan Türkiye çeşitli sosyal güvenlik kuruluşlarıyla vatandaşlarına sahip çıkar. Devlet hizmetleri yol, su, elektrik, eğitim ve sosyal haklar gibi hizmetler memleketin her tarafında yaygınlaştırılır. Devlet aileyi korur, eğitim kurumları ve sağlık merkezleri açar. Böylece aynı zamanda toplumsal birlik ve beraberlik sağlanarak toplumsal barış korunur.

HUKUK DEVLETİ

Hukuk devleti yapılanmasında, kişilerin her türlü sorunlarının çözümünde adalet ilkesinin eşit olarak dağıtıldığı mahkemelere başvurmaları kuralı vardır.

Türkiye'de;

- ★ Temel bir anayasa mevcuttur.
- ★ Anayasada vatandaşların hak ve özgürlükleri belirtilmiştir.
- ★ Anayasa üzerinde hiçbir güç yoktur.
- ★ Yargı bağımsızlığı vardır. Mahkemeler hiçbir kurum veya kişilerin etkisi altında kalmaz.

DEVLET VE GÖREVLERİ

Devlet; sosyal bir varlık olarak, kanunlara dayanan sürekli bir kurumdur. Bu sürekliliğini otoriteyle sağlar. Otorite gücünü de kanunlardan alır.

Devlet aynı zamanda siyasal bir kurumdur ve egemenlik ilkesi üzerine kurulmuştur. Devlet, toplumun en önemli siyasal örgütlenmesidir.

Devletler yönetim şekillerine göre; demokratik, monarşik, oligarşik ve teokratik şeklinde sınıflandırılmıştır.

Devletin başlıca özellikleri;

- ♦ Devlet üstün otoriteyi temsil eder.
- ♦ Devlet otoritesi yapıcı, kurucu ve devamlıdır.
- ♦ Devlet otoritesi meşru, siyasi ve hukukîdir.
- ♦ İş bölümünü ve dayanışmayı esas alır. Vatandaşlar arasında sevgi, saygı ve dayanışmayı sağlar.
- ♦ Toplumu iç ve dış tehlikelere karşı korur.
- ♦ Kanunların yapılmasını ve uygulanmasını sağlar, yargı işlerini yürütür.

YASAMA

Kanun yapma anlamına gelir. Kanun yapma yetkisi TBMM'ye aittir. Kanun teklifini milletvekilleri yapar. Bakanlar Kurulunca hazırlanan kanun tasarısı gerekçeli ve imzalı olarak TBMM başkanlığına sunulur. Kanun teklifi ya da tasarısı doğrudan doğruya ilgili komisyona gönderilir. Tasarı ve teklifler komisyonda görüşüldükten sonra komisyon raporu hazırlanır ve TBMM başkanlığına sunulur.

Komisyon raporu aksi karar olmadıkça 48 saat geçmeden Genel Kurul gündemine alınmaz ve görüşülemez.

Genel Kurul görüşmelerinde tasarı veya teklif hakkında tüm siyasi parti gruplarının, hükümetin, milletvekillerinin söz hakkı vardır. Görüşmelerden sonra oylama yapılarak tasarı veya teklifin maddeleri incelenir. (Tasarı veya teklifin maddeleri incelenmez ise reddedilmiş anlamına gelir.) İncelenen maddeler tek tek görüşülerek oylanır. Genel kurulda kabul edilen tasarı veya teklif kanunlaşmış sayılır. TBMM'den çıkan kanun Cumhurbaşkanı'nın onayına sunulur.

Bilgi Kutusu

Cumhurbaşkanı bazı kanunları tekrar gözden geçirmek üzere meclise geri gönderir. Bu olaya **veto** denir. Cumhurbaşkanının bir kez onaylamadığı kanun değiştirilmeden tekrar onayına sunulursa ikinci kez geri gönderme yetkisi olmadığı için onaylar. Ancak iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilir.

Cumhurbaşkanının onayladığı kanun Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girer.

Örnek

Yukarıdaki şemada numaralandırılmış yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

	I	II	III
A)	Milletvekilleri	Bakanlar Kurulu	TBMM
B)	TBMM	Bakanlar Kurulu	Milletvekilleri
C)	Bakanlar Kurulu	Milletvekilleri	TBMM
D)	Bakanlar Kurulu	TBMM	Milletvekilleri

Çözüm

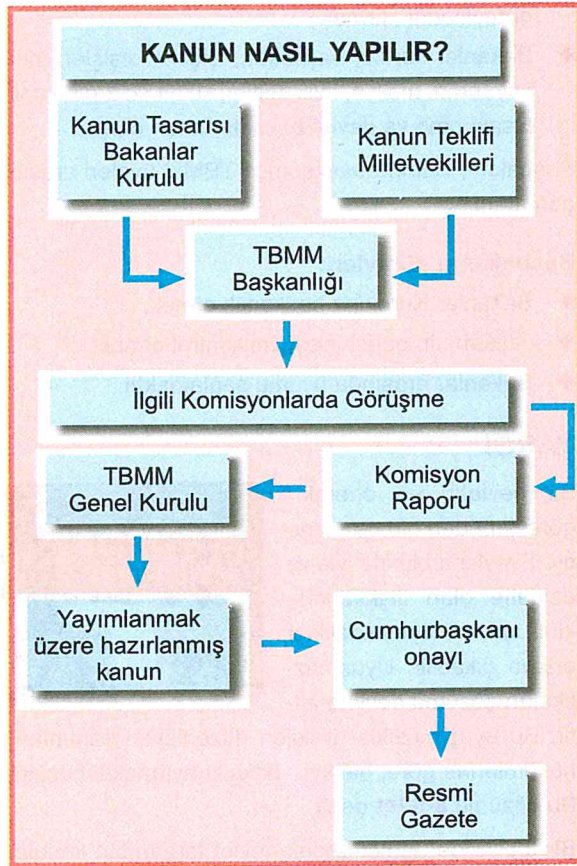
Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde

Kanun tasarısı verme yetkisi = Bakanlar Kuruluna aittir.

Kanun teklifi verme yetkisi = Milletvekillerine aittir.

Bakanlar Kurulunun verdiği tasarıyı ve milletvekillerinin verdiği kanun teklifini kabul eden makam ise TBMM'dir.

Cevap C

YÜRÜTME

Yürütme görevi ülkenin yürürlükteki kanunlara uygun olarak yönetilmesidir. Yürütme görevi ülkemizde Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanlar Kurulu tarafından yerine getirilir. Bakanlar Kurulu (Hükümet)'nin uygulamaları TBMM tarafından denetlenir. Hükümeti mali olarak Sayıştay, idari olarak Danıştay denetler.

Cumhurbaşkanı; devletin başıdır. Türkiye Cumhuriyeti'ni ve milletin bölünmez bütünlüğünü temsil eder ve tarafsız olması esastır.

Cumhurbaşkanının görevleri;

- ◆ Devleti yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek
- ◆ Yasaları onaylamak ve yayımlamak
- ◆ Başbakanı ve başbakanın önerisiyle bakanları, Genelkurmay başkanı, YÖK başkanı ve üyelerini atamak
- ◆ Anayasa mahkemesi üyeleri ve bazı yüksek yargı görevlilerini atamak.
- ◆ Bakanlar kurulu; başbakan, içişleri, dışişleri, milli savunma, maliye, milli eğitim, kültür ve turizm, milli savunma ve devlet bakanlarından oluşur.

Başbakan, Cumhurbaşkanınca TBMM üyeleri arasından atanır.

Başbakanın görevleri:

- ◆ Bakanlar Kuruluna başkanlık etmek,
- ◆ Hükümetin genel işleyişini kontrol etmek,
- ◆ Bakanlar arasında uyumu sağlamaktır.

YARGI

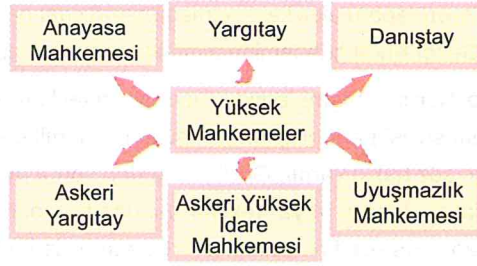
Bir devletin en önemli görevlerinden biri de yargıdır. Bireylerin birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerinde kimi zaman uyuşmazlıklar ortaya çıkabilir. Uyuşmazlıkların çözümü devlete aittir. Bu uyuşmazlıklar ilişkileri düzenleyen kanunların hükümlerine göre, haklıyı - haksızı ayırmakla çözülür. Bu çözüme **adalet** denir.

Bir toplumda adalet ancak devlet tarafından konulan kanunlara göre haklıyı-haksızı ayırmakla sağlanır. Devlet bunu bağımsız mahkemeler aracılığıyla yapar. Hukuk devletinin temel ilkesi bağımsız yargı ve hukuka uygun adil ve eşit yargı hakkıdır.

Kanunların özü, insana dayanır. İnsanlar arasındaki ilişkilerin adaletli bir şekilde düzenlenmesi "hukukun üstünlüğü ilkesine" bağlıdır. Gerçek demokrasiye ve sosyal hukuk devletine ancak bu anlayışla ulaşılabilir.

Anayasamıza göre, yargı kararları da denetlenebilir. Mahkeme kararlarına itiraz eden bir kişi, bu amaçla bir üst mahkemeye başvurabilir.

ANAYASA

Anayasa temel kanundur. Toplumların en üst düzeyde ve siyasal nitelikteki örgütlenmiş biçimi olan devletin, işleyişini sağlar. Anayasa devletlerin yönetim şeklini, kişilerin haklarını ve ödevlerini, devlet organlarını ve bu organlar arasındaki ilişkileri belirten soyut ve en genel hukuk kurallarını içeren yazılı kanundur. Bütün kanunlar anayasaya bağlı olmak zorundadır.

Anayasamızın ilk 3 maddesi şöyledir.

Madde 1	Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.
Madde 2	Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere bağlı, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.
Madde 3	Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçe'dir. Bayrağı, şekli kanunda belirtilen beyaz ay yıldızlı al bayraktır. Marşı İstiklal Marşıdır. Başkenti Ankara'dır.

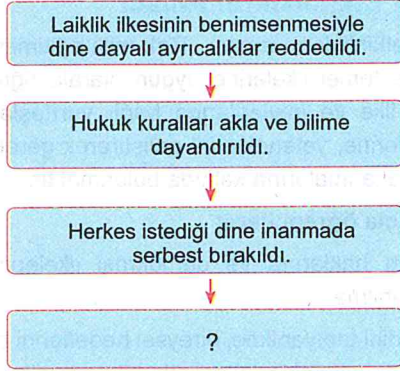
Devlet yasama, yürütme ve yargı yetki ve gücüne sahiptir.

Yasama	Yasama TBMM'nin yürüttüğü bir yetkidir.
Yürütme	Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanlar Kuruluna aittir.
Yargı	Ülkemizde yargı yetkisi bağımsız mahkemeler tarafından kullanılır.

Örnek

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 2. maddesinde devletin laik olduğu anlatılmaktadır.

Yukarıdaki diyagramda yer alan boşluk aşağıdaki-lerden hangisiyle tamamlanabilir?

- A) Her dinin mensuplarına eşit davranılması sağlandı.
- B) Devletin resmi bir dininin olması kabul edildi.
- C) Halkın çoğunluğunun dindar olması sağlandı.
- D) Dini kurumların devlet eliyle yapılması sağlandı.

Çözüm

Soru diyagramı laiklikle ilgili bilgiler bütünüdür. Bu bilgiler tamamlanırken de laiklik ile ilgili doğru bir bilginin tamamlayıcısı olması istenmiştir.

Buna göre; B, C ve D seçeneklerinde yer alan bilgiler laiklikle uyumsuzken, A seçeneğinde yer alan ve her dinin mensuplarına eşit mesafede durulması gerektiğini ifade eden bilgi laiklik ilkesiyle uyumludur. Bu nedenle cevap A seçeneğidir.

Cevap A

KAMUOYU VE BASIN

Bir konuyla ilgili halkın genel düşüncesine kamuoyu denir. Tüm temel hak ve özgürlüklerin olduğu yerde kamuoyu oluşur. Bir düşünceyi yaygınlaştırarak toplumun dikkatini o düşünce etrafında toplayarak oluşturulur. Gazete, dergi, televizyon ve radyo vb. kitle iletişim araçları kamuoyu oluşturulmasında önemli bir yere sahiptir. Kitle iletişim araçları toplumdaki farklı düşünce ve görüşlerin yayılmasında etkilidir. Medya halkı bilinçlendirir, farklı görüş ve düşüncelere yer vererek serbest düşüncelerin oluşmasını sağlar.

SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ

Devletin müdahalesi dışında kalmış ve bireylerin kendi kendilerini yönlendirebildikleri demokratik bir yapıdır. Burada kendiliğinden bir oluşum söz konusudur.

Sivil toplum, özgür vatandaşlardan meydana gelir. Kamuoyu oluşturmanın demokrasiye katkısı büyüktür. Sivil toplum örgütleri arasında özerk bir dayanışmanın bulunduğu söylenebilir.

Sivil toplum örgütlerine katılımda gönüllülük esastır. Hiçbir çıkar gözetilmez. Sivil toplum örgütlerine katılmayı kamu yaşamında yer almak, kamu yaşamının bir parçası olmak diye tanımlayabiliriz. Katılımın evde, okulda, sosyal yaşamın diğer alanlarında önemi oldukça fazladır. Okullarda yapılan eğitici kol çalışmaları ilerleyen yıllarda bizlere sivil toplum kuruluşlarında görev alma bilinci kazandıracaktır.

Okullarımızda eğitim sorunlarımızı çözmek için dayanışma içine gireriz. Çeşitli etkinliklerde görev alırız. Bunlar topluma katılma alışkanlıklarımızı kuvvetlendirir.

Çevremizde birçok sivil toplum örgütü görebilirsiniz. Bunlar ortak amaçlar için biraraya gelmiş gruplardır.

Sendikalar, dernekler ve çeşitli gönüllü kuruluşlar sivil toplum kuruluşları arasında gösterilebilir. Bu kuruluşlar, birlikte hareket ederek sorunları çevremizdeki bireylere duyurarak kamuoyu oluşturmak ve sorunların çözümünü kolaylaştırmak amacıyla kurulmuşlardır.

ATATÜRK VE TÜRK BASINI

Mustafa Kemal Atatürk kamuoyunun öneminin bilincinde olup Milli Mücadele Dönemi'nde ve sonraki zamanlarda yaptığı inkılapları halkın benimseyip çağdaş bir uygarlık düzeyine ulaşması için kitle iletişim araçlarını kullanmıştır.

14 Eylül 1919'da İradeimilliyе Gazetesi yayımlanmış 10 Ocak 1920 tarihinde Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde Hakimiyetimilliyе Gazetesi yayımlanmaya başlamıştır. 6 Nisan 1920 tarihinde ise Atatürk Anadolu Ajansı'nı kurarak Milli Mücadele Dönemi'nde ve sonrasında halkın aydınlatılmasını sağlamıştır.

Yazı inkılabı ile Latin harflerine geçişte kamuoyu oluşturularak halkın yeni yazıyı benimsemesi sağlanmaya çalışılmıştır.

ÖĞRENCİ KULÜPLERİ

Öğrenci kulüpleri, özel ilgi ve yetenekleri olan öğrencileri keşfederek onların bu alandaki yaratıcılıklarını geliştirmeyi ülke içinde veya dışındaki okullarda benzer ilgilere sahip öğrenciler ile ortak çalışmalar yapmalarını amaçlayan kuruluşlardır.

Bu amaçla öğrencilerin sınıf temsilcileri ile okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin katılacağı toplantıda kurumun, seviyesine, türüne, imkan ve şartlarına, çevrenin, ekonomik, sosyal ve kültürel özelliklerine göre öğrenci kulüplerinden gerekli görülenlerine öğrencilerin de istekleri ve ilgi alanları dikkate alınarak kurulmasına karar verilir.

Kulüplerin oluşturulması sırasında;

- ♦ Dama, satranç gibi zeka oyunları ile zihinsel gelişim sağlanır.
- ♦ Turist rehberliği, halı dokuma gibi aileye ve çevreye ekonomik katkı fırsatı doğar.
- ♦ İnsanlar milli ve insani değerleri tanıma fırsatına sahip olurlar.

Kulüp Çalışmalarında Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar:

- ♦ Okul içi ve dışında öğrencilerin davranışlarını geliştirici etkinlikleri içermeli,
- ♦ Kulüp çalışmalarının planlanmasında ve uygulanmasında öğrencilerin ilgi, yetenek, istek ve gereksinimleri dikkate alınmalı,

- ♦ Gerekirse resmi ya da sivil diğer kuruluşlarla işbirliği yapılmalı,
- ♦ Nitelikli ve verimli çalışmayı sağlamak için birlikte çalışma özendirilmelidir.

Sosyal Etkinliklerin Amacı

Sosyal etkinliklerin amacı, Türk milli eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak, öğrencilerin Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı yurttaşlar olarak yetiştirmelerine, yeteneklerini geliştirerek gerekli donanımını kazanmalarına katkıda bulunmaktır.

Bu amaçla öğrencilere;

- ♦ İnsan haklarına ve demokrasi ilkelerine saygı duyabilme,
- ♦ Kendini tanıyabilme, bireysel hedeflerini belirleyebilme, yeteneklerini geliştirebilme bunları kendisinin ve toplumun yararına kullanabilme,
- ♦ Çevreyi koruma bilinciyle hareket edebilme,
- ♦ Kendine ve çevresindekilere güven duyabilme,
- ♦ Savurganlığı önleme ve tutumlu olabilme,
- ♦ Bireysel farklılıklara saygılı olabilme, farklı görüş, düşünce, inanç, anlayış ve kültürel değerleri hoşgörü ile karşılayabilme,
- ♦ Aldığı görevi istekle yapabilme, sorumluluk alabilme gibi tutum, davranış ve becerilerin kazandırılmasına çalışır.

İZCİ DAİMA HAZIRDIR

İzcilik İlkeleri (Türesi)

- ♦ İzci sözünün eridir. Şeref ve haysiyetini her şeyin üstünde tutar.
- ♦ İzci yurduna, milletine, ailesine ve izci liderlerine sadıktır.
- ♦ İzci başkalarına her zaman yardımcı ve yararlı olur.
- ♦ İzci herkesin arkadaşı ve bütün izcilerin kardeşidir.
- ♦ İzci herkese karşı naziktir.
- ♦ İzci bitki ve hayvanları sever ve korur.
- ♦ İzci büyüklerin sözünü dinler, küçüklerini sever ve korur.
- ♦ İzci tutumludur.
- ♦ İzci cesurdur. Her türlü şartlar altında neşeli ve güler yüzlüdür.
- ♦ İzci, fikir, söz ve hareketlerinde açık ve dürüsttür.

Doğru Yanlış

Aşağıdaki verilen bilgilerin başındaki kutuya doğru ise (D), yanlış ise, (Y) harfi yazınız.

1. Eski Türk Devletlerinde önemli devlet meseleleri kengeş, toy veya kurultay denilen mecliste görüşülürdü.
2. 1839 yılında yayınlanan Tanzimat Fermanı Türk tarihinde demokratikleşme yolunda atılan ilk somut adımdır.
3. Kanun-i Esasi Osmanlı Devleti'nin ve Türk tarihinin ilk anayasasıdır.
4. Ülkemizde yasama yetkisi Cumhurbaşkanı, Başbakan ve Bakanlar Kurulu'na aittir.
5. İnsanların eşit ve özgür olarak çeşitli amaçlarını gerçekleştirmek için bir araya gelerek oluşturdukları kuruluşlara kamu kuruluşları denir.
6. İzcilik; millet, din, dil, ırk, renk ayrımı yapmaksızın herkese açık olan, eğitim amaçlı uluslararası üni-formalı bir gençlik etkinliğidir.

Boşluk
Doldurma 1

Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerleri uygun bir şekilde tamamlayınız.

Devletin Adı	Yönetim Şekli	İdari Teşkilat
Kök Türk Devleti		
Anadolu Selçuklu Devleti		
Osmanlı Devleti		
Türkiye Cumhuriyeti		

Boşluk
Doldurma 2

Aşağıdaki paragraflarda boş bırakılan yerlere uygun olan devlet çeşitlerini yazınız.

A

..... Devleti

Türkiye Cumhuriyeti'nde seçimler sonucunda çoğunluğu elde eden siyasi partinin kullanabileceği yetkiler sınırsız değildir. Yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin tümü seçimi kazanan partinin elinde toplanamaz. Bunların hepsi ayrı ayrı devlet organlarının ellerinde bulunur.

C

..... Devlet

Türkiye Cumhuriyeti'nde ülkeyi yönetecek kişiler, belli aralıklarla eşit ve genel oy esaslarına dayanan, serbest, çok partili ve yargı denetiminde yapılan seçimlerle halk tarafından belirlenir.

B

..... Devlet

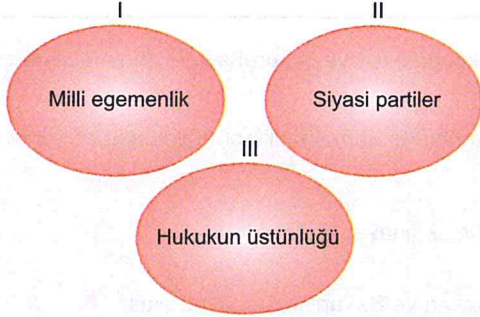
Türkiye Cumhuriyeti Devleti, yalnızca kişi haklarını güvence altına almak suretiyle vatandaşlarının mutluluğunun sağlanamayacağını farkındadır. Onlara, her şeyden önce insan haysiyetine yaraşır, bir yaşam düzeyi sağlamayı kendine görev edinmiştir. Bunun için de anayasada çalışma hakkı, konut hakkı ve eğitim hakkı gibi haklar öngörülmüştür.

D

..... Devlet

Türkiye Cumhuriyeti Devleti, dine dayalı ayrıcalıkları reddeder. Herkes vicdan özgürlüğüne sahiptir, yani herkes dilediği inanca sahip olabilir ve kimse herhangi bir inanç ve kanaate sahip olmaya zorlanamaz.

1.

Yukarıdakilerden hangileri demokrasinin "temel ilkeleri" arasında gösterilebilir?

- A) Yalnız I
B) I ve III
C) II ve III
D) I, II ve III

2. Hak ve özgürlükler yasalarla sınırlandırılabilir. Hiç kimse sınırsız bir özgürlüğe sahip değildir. Özgürlük; başkalarının haklarına zarar vermeden her şeyi yapma serbestliğidir.

Sınırsız bir özgürlüğe sahip olunsaydı, aşağıdaki durumlardan hangisi gerçekleşirdi?

- A) Toplumun düzeni ve huzuru bozulurdu.
B) İnsanlar, daha rahat yaşam sürerdi.
C) İnsanlar, daha çalışkan ve üretken olurdu.
D) Bireyler arasındaki iletişim artardı.

3. Aşağıdakilerden hangisi demokratik hak arama yollarındandır?

- A) Gürültü yapan arkadaşınızla tartışmak
B) Çevreyi kirletenleri azarlamak
C) Telefon faturanızın fazla gelmesine dilekçeyle itirazda bulunmak
D) Sıraınıza oturan arkadaşınızla kavga etmek

4.

Aşağıdakilerden hangisi "Okul Meclisleri Projesinin" amaçlarından biri değildir?

- A) Demokrasi kültürü ve bilincinin oluşturulması
B) Kişisel menfaati ön planda tutan bireylerin yetiştirilmesi
C) Seçme, seçilme ve oy kullanma kültürünün kazandırılması
D) Kültürünü özümsemiş, evrensel değerlere açık nesillerin yetiştirilmesi

5. Osmanlı Devleti'nde 1876'da anayasa ilan edilerek "Meşrutiyet" yönetimine geçilmiştir.

Meşrutiyet yönetimine geçişi sağlayan gelişme aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Kanun-i Esasi
B) Sened-i İttifak
C) Tanzimat Fermanı
D) Islahat Fermanı

6. Atatürk'ün "Milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır." sözü Türk devlet yapısında köklü bir değişim meydana getirmiştir. Bu görüş anayasamızda "Egemenlik, kayıtsız şart-sız milletindir." şeklinde yer almıştır.

Atatürk yukarıdaki sözleriyle aşağıdakilerden hangisine vurgu yapmıştır?

- A) Bağımsızlığa
B) Eşitliğe
C) Egemenliğe
D) Laikliğe

7. I. Mahkemelerin halka açık yapılmaması
II. Kanunların herkese eşit uygulanması
III. İnsanların haklarının, kanunlarla güvence altına alınması

Yukarıdaki gelişmelerden hangileri demokrasiyle uyuşmaz?

- A) Yalnız I
B) I ve II
C) I ve III
D) II ve III

8. "Ölmek üzere olan milletimi dirilterek eğittim, çıplak milleti elbiseli; fakir milleti zengin kıldım. Açları doyurdum, azıcık milleti çok kıldım.

Orhun Kitabeleri'nde yer alan yukarıdaki bilgilere bakarak eski Türk devletleriyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

- A) Sınırları geniştir.
B) Sosyal devlet anlayışı vardır.
C) Ticaret yolları üzerinde kurulmuşlardır.
D) Demokrasiyle yönetilmektedirler.

9.

Yukarıdaki fotoğrafa hangi devlet türünü yansıttığı söylenebilir?

- A) Laik
B) Teokratik
C) Hukuk
D) Sosyal

10. Aşağıdakilerden hangisi insan hak ve özgürlüklerinin yeterince korunmadığını gösterir?

- A) Basın kuruluşlarının tarafsız yayın yapması
B) Yöneticilerin kanunlara uygun davranması
C) Belirli bir düşüncenin benimsetilmesi için baskı yapılması
D) Fikir ve inanç hürriyetinin olması

11.

Oğuz Kağan büyük toy verdi. Çağrılan halk birbirine danışıp geldi. Oğuz Kağan 40 sıra 40 masa yaptırdı. Türlü içecekler yediler ve içtiler.

Resimli Türk Edebiyatı Tarihi

Resimli Türk Edebiyatı Tarihi'nde yer alan yukarıdaki durum, aşağıdaki kavramlardan daha çok hangisiyle ilgilidir?

- A) Sosyal Devlet
B) Laik Devlet
C) Hukuk Devleti
D) Demokratik Devlet

12.

Eski Türklerde doğrudan doğruya tanrının bir kişiye devlet yönetme güç ve yetkisi vermesine denir.

Panoda boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) ferman
B) buyruk
C) kut
D) hakan

Yaşayan Demokrasi

TEST - 2

1.

Eski Türklerde siyasi, askeri ve ekonomik kararların alındığı meclise toy ya da kurultay denilmektedir. Kurultay, hakanın başkanlığında yılda iki kez toplanırdı ve danışma meclisiydi.

Buna göre, aşağıdakilerden hangisi söylenmez?

- A) Kurultayda devlet meseleleri görüşülerek karara bağlanır.
- B) Hükümdar kurultaya başkanlık eder.
- C) Kurultayda son söz hükümdara aittir.
- D) Kurultayda halkın temsilcileri de karar alırdı.

2.

Osmanlı'da

Türkiye'de

- Devletin mutlak yöneticisi padişah'tır.
- Padişah sınırsız ve devredilmez haklara sahiptir.
- Padişah, yaptığı işlerde halkın huzur ve refahını temin etmelidir.

- Yönetim halkın seçimiyle işbaşına getirdiği yöneticiler tarafından yapılır.
- Yöneticiler yüksek yargı organları tarafından denetlenebilir.
- İnsanı yaşat ki devlet yaşasın fikri hakimdir.

Yukarıdaki durumlar dikkate alındığında Osmanlı'dan Türkiye'ye;

- I. Yönetim anlayışı
- II. İnsana bakış açısı
- III. İdarecilerin başa gelme şekli

değişimlerinden hangilerinin yaşandığı söylenebilir?

- A) Yalnız I
- B) I ve II
- C) I ve III
- D) II ve III

3.

Türk milletinin adı şahı yok elmasın diye Tanrı'ı heri hakan olarak tahta oturttu.

Ben Osmanlı padişahı olarak Allah'ın yeryüzündeki temsilcisiyim.

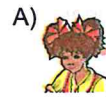
Orhun Kitabeleri'nde ve Osmanlı sultanlarının yukarıdaki unvanları kullanması aşağıdakilerden hangisiyle ilgilidir?

- A) Egemenlik anlayışıyla
- B) Ekonomik durumla
- C) Sosyal yapıyla
- D) Toprak yapısıyla

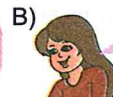
4.

Bir milletin kendini yönetmesi, kendini yönetecek kişileri seçmesi anlamına gelir.

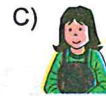
Yukarıda hangisinin tanımı yapılmıştır?

Milli hedef

Milli güç

Milli bilinç

Milli egemenlik

5.

Türkiye Cumhuriyeti

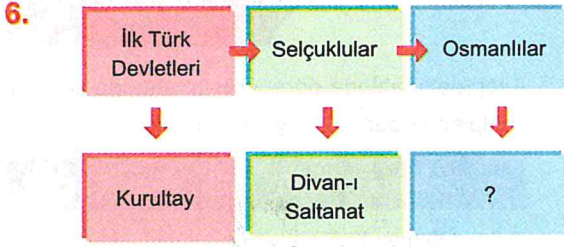
= Demokratik Devlet

+ Hukuk Devleti

+ ?

Yukarıdaki diyagramda “?” ile gösterilen yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Emperyalist devlet
- B) Teokratik devlet
- C) Sosyal devlet
- D) Monarşik devlet

Yukarıdaki diyagramda “?” ile gösterilen yere, aşağıdakilerden hangisi yazılabilir?

- A) Toy
B) Kengeş
C) Divan-ı Hümayun
D) Enderun

7. Türkler tarih boyunca birçok devlet kurmuşlardır. Bu devletlerde onlarca farklı ulus bir arada yaşamıştır. Uluslar farklı kültürlerini yaşatmış ve korumuşlardır.

Bu durum Türklerin hangi özelliğini göstermektedir?

- A) Hoşgörü sahibi olmaları
B) Dayanılmaya önem vermeleri
C) Savaşçı bir millet olmaları
D) Misafirperver olmaları

8. I. Tanzimat Fermanı
II. Lale Devri
III. Kanun-i Esasi
IV. I. Meşrutiyet

Osmanlı Devleti ile ilgili yukarıdaki gelişmelerden hangilerinin demokratikleşme süreciyle ilgisi yoktur?

- A) Yalnız I
B) Yalnız II
C) I ve II
D) III ve IV

9. İlk Türk devletlerinde hükümdara devleti yönetme yetkisinin Tanrı tarafından verildiğine inanılırdı.

Bu durumu aşağıdakilerden hangisi kanıtlar?

- A) Tanrı buyruğu olduğu için tahta oturdum.
B) Hükümdarın görevi halkını giydiren doyurmaktır.
C) Devlet ülkenin kalkınması için çaba harcamalıdır.
D) Kurultay, hükümet işlerinin görüşüldüğü meclistir.

10. Oğuz Kaan büyük kurultayı topladı. Maiyetini ve halkını çağırdı. Onlar geldiler ve bazı devlet meseleleri hakkında görüş alışverişinde bulundular.

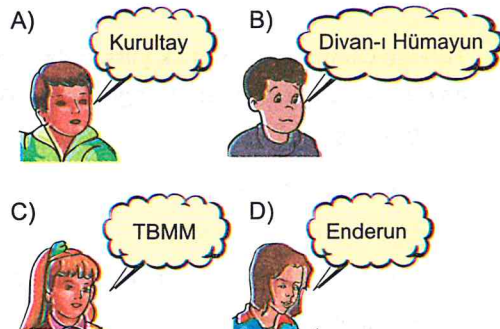
Bu bilgilere bakarak Hun Devleti'yle ilgili;

- I. Yönetimde hükümdara yardımcı meclis bulunmaktadır.
II. Bazı devlet meseleleri fikir alışverişinde bulunularak karara bağlanır.
III. Halk arasında sosyal sınıf ayrımı vardır.

yargılarından hangilerine ulaşılabilir?

- A) Yalnız I
B) Yalnız III
C) I ve II
D) II ve III

11. Aşağıdakilerden hangisi askeri, siyasi ve ekonomik işlerin görüşüldüğü danışma ve karar alma yerlerinden biri değildir?

1. Osmanlı Devleti'nde 1876 yılında Meşrutiyet yönetimine geçildi Osmanlı Devleti'nde halk padişahın yanında ilk kez yönetime katılma hakkı elde etti. Meclis-i Mebusan ile Ayan Meclisi göreve başladı. Ayan Meclisi'nin üyeleri padişah tarafından atanırken Meclis-i Mebusan üyeleri halk tarafından seçildi.

Buna göre, Osmanlı Devleti ile ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşamaz?

- A) Halkın yönetimde etkili hale geldiğine
- B) Ayan Meclisi'nin padişahın otoritesini kısıtladığına
- C) Yönetim sisteminde değişiklik yaşandığına
- D) Halkın temsilcileri aracılığıyla yönetime katılabildiğine

2. Orta Asya Türk devletlerinde hükümdar devletin siyasi, kültürel, ekonomik askerî meselelerini kurultay adı verilen mecliste görüşürdü. Asya Hunları zamanından itibaren var olan kurultaya hükümdar başkanlık etmiştir.

Yukarıda verilen bilgilere dayanılarak aşağıdakilerden hangisine ulaşılabilir?

- A) Kurultayın hükümdarın yetkilerini kısıtladığına
- B) Halkın devlet yönetimine katılabildiğine
- C) Asya Hunlarında demokrasiye örnek unsurların olduğuna
- D) Kurultayın hükümdar üzerinde etkili olduğuna

3. Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk yıllarında yapılan aşağıdaki yeniliklerden hangisi demokrasi ile ilgili değildir?

- A) TBMM'nin açılması
- B) Siyasi partilerin kurulması
- C) Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun kabul edilmesi
- D) Saltanatın kaldırılması

4. Aşağıdaki tabloda öğrenciler tarafından seçilen kulüpler ve öğrenci sayıları verilmiştir.

Öğrenci Kulübü	Öğrenci Sayısı
Kızılay Kulübü	11
Fotoğrafçılık Kulübü	9
Çocuk Hakları Kulübü	13
Çevre Koruma Kulübü	7

Tabloya göre, hangisine ulaşamaz?

- A) En çok Çocuk Hakları Kulübü tercih edilmiştir.
- B) Çocuk Hakları Kulübünü seçen öğrenci sayısı, Çevre Koruma Kulübünü seçen öğrenci sayısının iki katıdır.
- C) Öğrenci sayısı en az olan Çevre Koruma Kulübü'dür.
- D) Kızılay Kulübünü seçen öğrenci sayısı, Fotoğrafçılık Kulübünü seçen öğrenci sayısından fazladır.

5.

Okulumuzda izcilik kulübü kurulduğunda, bu kulübün hangi faaliyetleri yapacağını bilmiyordum. Rehber öğretmenimiz izcilikle ilgili bilgi verdiğinde, izciliğe merakım daha da arttı.

Okulunda izcilik ile ilgili faaliyetlere katılan Emel'den aşağıdaki davranışlardan hangisini göstermesi beklenemez?

- A) İyi karakterli ve çalışkan olmak
- B) Kendisine güvenmek
- C) Başkalarını düşünmek
- D) Arkadaşlarına karşı ön yargılı davranmak

6. Atatürk'ün söylediği aşağıdaki sözlerden hangisi diğerlerinden farklı anlam içermektedir?

- A) "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir."
- B) "Milli iradeyi hakim kılmak esastır."
- C) "Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır."
- D) "Köylü, milletin efendisidir."

7.

Yetki	Kullanan
Yasama →	TBMM
Yürütme →	Bakanlar Kurulu
Yargı →	?

Yukarıdaki eşleştirme tablosunda "?" ile belirtilen yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Bağımsız Mahkemeler
- B) Cumhurbaşkanı
- C) Bakanlar Kurulu
- D) Başbakan

8. Milli Eğitim Bakanlığı ile TBMM Başkanlığı arasında 13 Ocak 2004'te imzalanan bir protokolle "Demokrasi Eğitimi ve Okul Meclisleri Projesi" uygulamaya konulmuştur.

Aşağıdakilerden hangisi bu projenin amaçlarından biri değildir?

- A) Düşünen, sorgulayan bireyler yetiştirmek
- B) Hoşgörülü, tolerans sahibi bireyler yetiştirmek
- C) Demokrasi bilincini yerleştirmek
- D) Bütün bireyleri meslek sahibi yapmak

9. Devlet otoritesi, toplumdaki en yüksek otoritedir.

Bu otoritenin kaynağı aşağıdakilerden hangisine dayanırsa özgürlükler daha fazla olur?

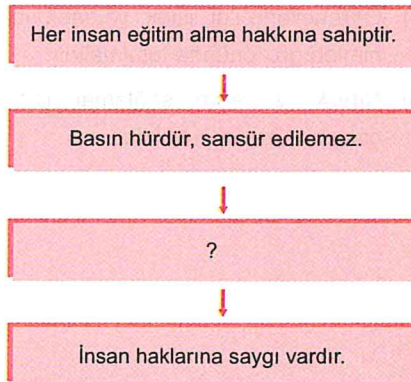
- A) Askeri güce
- B) Emniyet gücüne
- C) Millet iradesine
- D) Bilim insanlarına

10. Halkı temsil etmek üzere halk tarafından seçilen kişilerden oluşan kanun yapan, devletin önemli işlerine karar veren kuruma "parlamento" denir.

Aşağıdakilerden hangisi yukarıdaki tanıma uymaktadır?

- A) TBMM
- B) Kurultay
- C) Divan
- D) Toy

11.

Yukarıdaki diyagramda, demokrasiyle ilgili ifadeler yer almıştır.

Buna göre diyagramda "?" ile gösterilen yere aşağıdakilerden hangisi getirilirse bütünlük bozulur?

- A) Hukukun üstünlüğü ilkesi vardır.
- B) Halk, temsilcileri aracılığı ile devlet yönetimine katılır.
- C) Egemenlik dini esaslara dayanır.
- D) Özgürlük ve ulusal irade vardır.

12. Ülkede huzurun, güvenin ve Anayasada belirtilen hak ve özgürlüklerin sağlanmasından hangi bakanlık sorumludur?

- A) Dışişleri Bakanlığı
- B) İçişleri Bakanlığı
- C) Milli Eğitim Bakanlığı
- D) Adalet Bakanlığı

13. Aşağıdakilerden hangisi kulüp çalışmalarında dikkat edilmesi gereken davranışlardan biri değildir?

- A) Gerektiğinde resmi, sivil kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapılmalıdır.
- B) Toplumsal sorunların çözümü için projeler hazırlanmalıdır.
- C) Öğrencilerin ilgi, istek, yetenek ve gereksinimleri göz önünde tutulmalıdır.
- D) Nitelik ve verimi sağlamak için bireysel çalışma özendirilmelidir.

14. Aşağıdakilerden hangisi "Temel Eğitim Programı" çerçevesinde gerçekleştirilen faaliyetlerden biri değildir?

- A) Fakir öğrencilere ekonomik destek sağlanması
- B) Okulu bitiren öğrencilerin iş bulmalarına yardımcı olmak
- C) Kırsal kesim okullarına eğitim materyali sağlanması
- D) Okul yapımı ve mevcut okulların onarılması

15. Öğrencilerin sınıf temsilcileri ile okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin katılacağı toplantıda kurumun imkân ve şartlarına, çevrenin ekonomik ve coğrafi özelliklerine göre öğrenci kulüpleri kurulabilir.

Aşağıdakilerden hangisi kulüp çalışmalarında uyulması gereken temel ilkelere değildir?

- A) Bireysellik
- B) Katılımcılık
- C) İş birliği
- D) Planlılık

16.

I. Temel hak ve özgürlüklerin korunması ve sınırlarının belirlenmesi için gerekli kanunların yapılması

II. Devletin vatandaşlara gereken hizmeti vermesi için gereken etkinlikleri yapması

III. Bireylerin birbirleri ile ve devlet ile olan sorunlarının çözülmesi

Devletin yukarıdaki görevleri hangisinde sırasıyla doğru verilmiştir?

	I	II	III
A)	Yargı	Yasama	Yürütme
B)	Yürütme	Yasama	Yargı
C)	Yasama	Yürütme	Yargı
D)	Yasama	Yargı	Yürütme